

Recerca **i acció!**

Evidències
que transformen
l'educació

Què es pot fer des de l'àmbit local per liderar una estratègia d'orientació educativa efectiva?

Conclusions del seminari

Relatoria a càrrec de
Núria Sala Pardo (D-Cas)

Barcelona, 29 de setembre de 2022,
de 9:00 a 13:30h

Què es pot fer des de l'àmbit local per liderar una estratègia d'orientació educativa efectiva?

GOBIERNO
DE ESPAÑA

MINISTERIO
DE CIENCIA
E INNOVACIÓN

Con la colaboración de la Fundación Española para la Ciencia y la Tecnología -
Ministerio de Ciencia, Innovación y Universidades

© Fundació Bofill
fbofill@fbofill.cat
www.fundaciobofill.cat

Creiem que el coneixement s'ha de compartir.
Per això fem servir una llicència **Creative Commons Reconeixement 4.0 Internacional (by)**, llevat que en algun material indiquem el contrari.
Us animem a copiar, redistribuir, remesclar o transformar i crear els continguts propis d'aquesta publicació, per a qualsevol finalitat, inclosa la comercial. Només us demanem que reconegueu l'autoria de la creació original.

Presentació i estructura del seminari

Sabem que una bona part dels alumnes que “es perden” en el seu procés d’escolarització no ho faria si disposessin d’uns bons serveis i recursos d’orientació i acompanyament. “Perdre’s” en l’educació pot voler dir des de tenir dificultats per encarar l’estudi o la tria de determinades matèries, a abandonar prematurament els estudis, ja sigui per resistència o desafecció escolar, o fruit d’eleccions mal fonamentades d’itineraris post-obligatoris. Aquesta situació es manifesta, per exemple, en la persistència, a Catalunya, d’un elevat nivell d’abandonament dels estudis, abans o després d’iniciar la post-obligatòria (en un conjunt, un 15%).

Justament l’objectiu de l’orientació en l’àmbit educatiu és que tots els infants i joves, i les seves famílies, disposin dels coneixements, competències i eines necessàries per prendre les millors decisions al llarg de la seva formació i, especialment, en els moments de transició entre etapes educatives o en el trànsit de l’educació al món professional. **Quan els recursos o els programes d’orientació funcionen, aconseguen impactes força significatius en les oportunitats educatives dels alumnes, especialment visibles en la reducció de l’abandonament escolar i, més particularment, en el progrés formatiu de l’alumnat menys afavorit.**

Amb aquest seminari ens proposem debatre al voltant d’aquestes qüestions, partint de l’**informe elaborat pel Gerard Ferrer-Esteban** (pedagog, doctor en sociologia i professor de la UOC) en què aprofundeix en les característiques que l’evidència assenyala com a determinants per a l’efectivitat dels programes d’orientació.

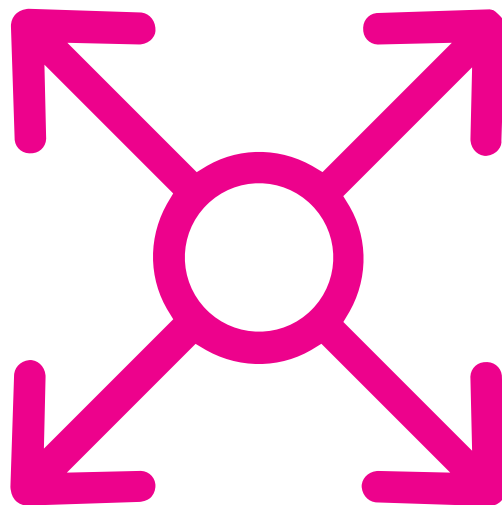
A partir dels resultats de l’**informe i de les reflexions d’aquests fetes per part de la Gemma Latorre**, psicopedagoga i Directora de l’Àrea de Projectes Educatius i d’Orientació a D’EP institut, ens preguntarem:

- Quines són les claus del disseny i la implementació dels programes d’orientació?
- Què podem aprendre de les evidències internacionals, i dels programes que funcionen arreu del món i al nostre país?
- I, en definitiva, què es pot fer des de l’àmbit local per liderar una estratègia d’orientació educativa efectiva?

Després de les presentacions de Gerard Ferrer-Esteban i Gemma Latorre, tractarem d’abordar aquestes preguntes amb la següent estructura:

- **Primer contrast** de les ponències amb els ponents: torn obert de preguntes
- **Treball en petits grups:**
  - Grup 1. Com identifiquem les **necessitats d’orientació** i com hi ajustem les respostes?
  - Grup 2. Quins són els **agents clau** en el procés d’orientació, quines funcions tenen i com s’han de relacionar?
  - Grup 3 Quines són les **claus** determinants dels processos d’orientació reeixits?
- **Debat final:** posada en comú d’idees força del grup de debat, torn de paraules i contrast conjunt.

1. Orientació educativa: envers un model d'orientació integrat per prevenir l'abandonament escolar

Apunt metodològic i resum de resultats de l'informe

Informe de referència: "Orientació educativa: envers un model d'orientació integrat per prevenir l'abandonament escolar", a càrrec de Gerard Ferrer-Esteban (pedagog i doctor en sociologia, professor de la UOC).

A continuació es presenten les característiques de l'informe en una fitxa tècnica:

Fitxa tècnica

Motivació	<p>En les últimes dues dècades a Catalunya s'han dut a terme nombroses experiències en el camp de l'orientació i l'assessorament acadèmic i professional. Aquestes experiències han nascut per donar resposta a un entorn social i econòmic complex i canviant, on les opcions professionals i les necessitats de formació es transformen ràpidament. Es tracta d'un entorn complex en què moltes persones i col·lectius parteixen d'una clara posició de desavantatge i on l'acció orientadora esdevé clau.</p>
Quins tipus de programes i intervencions es revisen?	<p>Actualment hi ha molta informació sobre com s'implementen les accions d'orientació i d'assessorament d'arreu i sobre quin és el seu impacte. Aquesta revisió se centra en:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Programes específics d'orientació i d'assessorament en l'àmbit escolar • Programes de prevenció on entren en joc funcions i/o activitats d'orientació en l'àmbit escolar <p>Davant la fita de reduir l'abandonament escolar prematur i garantir la continuïtat educativa, en aquesta revisió, en aquesta revisió s'entén per impacte: la millora en la preparació acadèmica i les competències escolar, la millora del clima escolar i la satisfacció amb les tries.</p>
Objectiu de l'estudi	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Identificar quins dissenys específics de les intervencions i quines condicions d'implementació són les idònies per garantir l'èxit de l'acció orientadora. ↳ Revisar les característiques d'experiències notables que es duen a terme a Catalunya a la llum dels dissenys i les condicions d'implementació identificades. ↳ Proposar un model integrat d'orientació educativa a Catalunya per prevenir l'abandonament escola
Metodologia	<p>Revisió del contingut i les conclusions de dos informes de la col·lecció "Què Funciona en Educació. Evidències per a la millora educativa":</p> <ul style="list-style-type: none"> • #QFE12. Quin impacte tenen els programes d'orientació i assessorament en els alumnes? • #QFE15. Mesures i suports d'atenció a les necessitats educatives i diversificació curricular: què funciona per millorar els aprenentatges i reduir l'abandonament?

Resum de resultats

Programes	Resultats o observacions de l'impacte	Comentaris i observacions
Què sabem fins ara sobre l'impacte que tenen les accions i programes d'orientació?		
Programes específics d'orientació i d'assessorament en l'àmbit escolar	Impacte positiu però variable	<p>L'impacte és visible quan els programes s'implementen correctament. Efectes en diverses dimensions:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Major coneixement dels itineraris. • Major satisfacció envers la decisió presa. • Millora de l'autoestima i la seguretat en un mateix. • Reducció de problemes d'ansietat i depressió. • Millora del comportament i l'actitud envers l'escola • Competències acadèmiques de l'alumnat <p>Aquests efectes poden variar en funció de diversos aspectes: el tipus de programa utilitzat, el perfil de l'alumnat, l'etapa educativa o el perfil de l'orientador.</p>
Programes de prevenció on entren en joc funcions i/o activitats d'orientació en l'àmbit escolar	Impacte positiu però variable	<ul style="list-style-type: none"> • Els programes de mentoria basats en sistemes de dades i monitoratge disminueixen la probabilitat d'abandonament. • Els programes d'acompanyament a la transició escola-treball o a l'etapa d'educació postobligatòria tenen efectes positius en la permanència en el sistema i en la graduació.
<p>L'impacte i els beneficis dels programes i de les accions d'orientació i assessorament no només depenen del seu disseny, sinó també de les condicions, la intensitat i la fidelitat de la seva implementació.</p>		
Característiques del disseny dels programes d'orientació		
L'orientació va més enllà de l'escola: Treball en xarxa i orientació comunitària	<ul style="list-style-type: none"> • L'establiment d'aliances i relacions de col·laboració entre l'escola i la família afavoreix els aprenentatges i contribueix a prevenir l'abandonament escolar prematur. • La col·laboració amb les famílies és un dels pilars de totes les experiències d'orientació rellevants. <p>➤ Per això calen estructures interdisciplinars a nivell territorial, liderades per institucions públiques, que englobin, coordinin i donin coherència a les accions en matèria d'orientació educativa existents.</p>	
L'orientació es duu a terme en totes les etapes educatives: des de l'educació infantil a la secundària postobligatòria	<ul style="list-style-type: none"> • L'orientació en les etapes primerenques és clau per garantir la vinculació de l'alumnat a l'escola i activar la curiositat sobre les pròpies aspiracions i reforçar el desig per continuar estudiant més enllà de l'ensenyament obligatori. • Les accions realitzades des d'una perspectiva continuada i longitudinal cobreixen totes les dimensions de l'alumnat (social i personal, acadèmic, professional). En canvi, les accions dutes a terme en la finalització de l'escolarització obligatòria, o bé en l'educació postobligatòria, solen estar molt enfocades a la guia d'itinerari formatiu o de carrera professional mitjançant activitats puntuals. 	

<p>L'orientació s'ocupa de totes les dimensions de l'alumnat</p>	<p>Cal plantejar mirades 'ecològiques' de l'orientació escolar, que no només adrecin el rendiment acadèmic i la continuïtat satisfactòria dels estudis, sinó que també s'ocupin d'altres aspectes contextuals que hi intervenen. Això és especialment necessari en entorns amb una alta presència d'estudiants de grups socials desavantatjats.</p> <p>Orientació acadèmica</p> <ul style="list-style-type: none"> • Acompanyament perquè cada alumne obtingui els millors resultats acadèmics d'acord amb les seves aptituds i pugui gestionar el seu recorregut formatiu amb eficàcia i autonomia creixent • L'impacte positiu dels programes d'orientació en el rendiment acadèmic i en les taxes de graduació a la secundària també contribueixen a reduir les desigualtats educatives per raó d'origen social. <p>Orientació professional</p> <ul style="list-style-type: none"> • Acompanyament de les transicions dins i fora del sistema educatiu: implica l'assessorament a l'alumnat en l'adquisició de les competències necessàries per prendre decisions. • És important que hi hagi un bon alineament entre els continguts, els plans i els itineraris formatius que es construeixen i les expectatives dels nois i de les noies. • Esdevé clau per superar les desigualtats en l'accés a la informació i reforçar les expectatives d'infants i joves socialment vulnerables • També pot garantir un accés equitatiu al capital social necessari per prendre decisions informades i promoure el desenvolupament professional. • desigualtats educatives per raó d'origen social. <p>Orientació personal, social i emocional</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dimensió que aborda factors com la confiança, les habilitats socials, l'apoderament o el grau d'implicació en les dinàmiques de l'escola. • L'orientació pot millorar l'experiència acadèmica de l'alumnat, també dels col·lectius més vulnerables, augmentant la seva confiança en les pròpies habilitats i capacitats. • Quan l'orientació té un caràcter preventiu pot millorar el clima escolar i reduir la desafecció de l'alumnat. • També pot contribuir a reduir els nivells de desafecció de l'alumnat envers l'escola.
<p>Condicions d'implementació dels programes d'orientació</p>	
<p>Perfil dels orientadors: formació inicial i desenvolupament professional</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Formació inicial que consisteix en un màster de 60 crèdits amb unes 200-250 hores de pràctiques. • Mentoratge del professorat novell per reforçar les habilitats d'observació o la pràctica autònoma amb un efecte positiu en la satisfacció i la retenció del professorat.
<p>Ràtio favorable entre l'orientador/a i el nombre d'estudiants</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pot afavorir el clima escolar, aspectes de disciplina i comportament i l'assistència a escola. • També pot augmentar la competència tècnica dels estudiants, les taxes de graduació i les taxes de finalització en programes d'educació professional i tècnica.
<p>Instruments de recollida i ús de dades</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Imprescindibles per identificar l'alumnat amb algun factor de risc, per planificar i gestionar les intervencions i per avaluar el seu progrés i eficàcia.

Recomanacions per a un model d'orientació integrat

Aquestes recomanacions es deriven dels estudis i de les principals experiències revisades en l'àmbit internacional i nacional.

Les principals **recomanacions pel disseny dels programes d'orientació** son:

- **Orientació educativa en l'àmbit comunitari**, promovent la col·laboració de tots els agents i la creació de sinèrgies.
- **Desplegament d'un model amb accions d'orientació de diferents intensitats** que englobi les dimensions acadèmica, socioemocional i professional i que doni resposta a les diferents necessitats d'orientació a partir d'un esquema que:
  - Doni **prioritat a l'orientació proactiva i preventiva com a mesura universal** a partir d'una acció coordinada.
  - Creï sistemes per identificar l'**alumnat en risc que necessita mesures d'orientació addicionals**.
  - **Incorpori la figura del mentor com a mesura d'orientació intensiva**.
- **Orientació en totes les etapes educatives** que, segons la disponibilitat o no d'una estructura integrada, tingui en compte els recursos externs i les transicions entre etapes.
- **Orientació en totes les dimensions de l'alumnat:**
  - **Desenvolupament de l'orientació acadèmica**, integrant en el currículum les accions d'operació, vinculant-les als continguts d'aprenentatges i combinant accions individuals i en petit grup
  - **Desenvolupament de l'orientació professional**, estenent les visites o estades en empreses i estenent l'ús de probes psicopedagògiques per conèixer els perfils i preferències de l'alumnat
  - **Desenvolupament de l'orientació personal, social i emocional**, treballant el vincle interpersonal de l'alumnat i promovent un clima escolar positiu.

Les principals **recomanacions sobre les condicions d'implementació dels programes d'orientació** son:

- **Formació inicial dels i les orientadores:** ampliar hores de formació inicial pràctica i establir un pla de mentoria bianual pels orientadors/es novells/es.
- **Ràtio orientador/estudiants en els centres educatius** de màxim 250 estudiants per orientador/ i ajustant-la a la baixa segons la composició de l'alumnat.
- **Ús de dades sobre els estudiants i sobre les intervencions educatives i d'orientació** per tal de poder:
  - **Coordinar territorialment instruments** de recollida de dades.
  - **Facilitar als centres instruments** per una recollida de dades.
  - Elaborar **bases de dades** i instruments per monitorar indicadors clau.
  - Estendre l'ús de **proves psicopedagògiques**.
  - Disposar de dades actualitzades sobre diferents **dimensions de l'experiència escolar** dels estudiants per **supervisar i monitorar el progrés** de tots els estudiants i per **intervenir de manera proactiva** quan els estudiants comencen a presentar problemes en el seguiment de les matèries, d'absentisme i de comportament.

2. Claus per impulsar una orientació educativa d'èxit als municipis catalans

La Gemma Latorre (psicopedagoga i Directora de l'Àrea de Projectes Educatius i d'Orientació a D'EP institut) ens presenta algunes de les claus per impulsar una orientació educativa d'èxit a escala local. Abans de procedir a fer la seva presentació, la Gemma fa una prèvia comentant l'informe i la raó del seminari:

- Actualment disposem d'experiències que podrien ser transferides, tant locals, com regionals i internacionals. Tanmateix, per la prioritització ens falta la informació sorgida de l'anàlisi i l'avaluació integral per saber què, com i quan funciona.
- La disposició de dades és imprescindible per crear una estratègia d'orientació basada en les necessitats i oportunitats del territori.
- Cal deixar temps al Servei d'Orientació d'Àmbit Comunitari (SOAC) perquè encara és una experiència amb poc recorregut.
- Hi ha molta feina a fer en la formació professional.

Reptes dels ens locals

L'abandonament escolar prematur té conseqüències que pivoten localment. En aquest sentit, el municipi és l'espai natural per treballar l'orientació de forma transversal i creant una xarxa d'agents educatius des d'una aproximació holística i sistèmica. Els principals reptes que han d'afrontar els ens locals són:

- Disposició de dades per l'anàlisi i la dimensió de l'AEP.
- Sistema de detecció, derivació i intervenció.
- Mecanismes per tal de garantir la traçabilitat dels i les joves.
- Oferta educativa existent al territori.
- Relació amb el sistema productiu.
- Criteris de gestió dels recursos desplegats.
- I els reptes del treball en xarxa: la implementació d'una finestra única de cara a les persones usuàries i la definició d'un model d'orientació compartit i dels espais de presa de decisions.

Requeriments d'un model local d'orientació

Per implementar un model d'orientació d'èxit a escala local, cal que es compleixin una sèrie de requeriments:

- Sistema d'informació i gestió per la traçabilitat i la personalització.
- Propostes que integrin subsistemes i agents per acompanyar, orientar i donar suport a les transicions, facilitar el retorn al sistema educatiu i accedir al mercat de treball.
- Lògica del temps que permeti una intervenció llarga i perllongada.
- Model estructural entorn de xarxes d'acompanyament a les transicions per un treball transversal i una resposta educativa de qualitat.
- Ha d'incloure diferents agents orientadors, també les famílies.
- Espais de diàleg permanents.
- Compartir objectius i projectes basats en la confiança, el compromís i la disposició a renunciar.
- Connexió entre l'oferta formativa i els interessos reals dels i les joves.
- Recursos i programes de qualitat i amb capacitat d'impacte.
- Evidències d'impacte i assoliment d'objectius.
- Interpel·lació de la classe política per disposar de recursos i treballar conjuntament.

Model de ciutat orientadora

Es planteja com a exemple i experiència d'èxit el model de ciutat orientadora (per més informació: <https://www.guidingcities.eu/es>). Els principals paràmetres que caracteritzen aquest model són:

- Governança i coordinació per fomentar sistemes d'orientació coherents i articulats per lluitar contra l'AEP.
- Accessibilitat i coneixement dels serveis.
- Metodologies de prestació combinades per cobrir un ventall ampli de perfils i necessitats.
- Mesures per la promoció de l'orientació i l'aprenentatge al llarg de la vida.
- Apoderament en els processos de decisió i desenvolupament personal.
- Competències i habilitats professionals.
- Marc comú i normes de qualitat.
- Avaluació de l'acompliment i eficàcia.

Característiques del disseny dels programes d'orientació

- L'orientació va més enllà de l'escola: Treball en xarxa i orientació comunitària
- L'orientació es duu a terme en totes les etapes educatives: des de l'educació infantil a la secundària postobligatòria
- L'orientació s'ocupa de totes les dimensions de l'alumnat
- L'orientació s'adreça a tot l'alumnat i preveu estratègies personalitzades

Condicions d'implementació dels programes

- Perfil dels i les professionals dels serveis d'orientació i acompanyament
- Ràtio entre orientador/a i estudiants
- Instruments de recollida, [accés] i ús de dades

Estratègia local compartida

Voluntat política

3. Primer contrast torn de paraules, reflexions, preguntes i comentaris

Primer contrast torn de paraules, reflexions, preguntes i comentaris

Es posa molt el valor l'**informe** que ha elaborat el Gerard Ferrer-Esteban perquè condensa molta informació rellevant en matèria d'orientació educativa.

Es posa de manifest **una falta de voluntat política** per crear un model d'orientació i acompanyament integral i d'àmbit local des d'una perspectiva biogràfica, tot i que a Catalunya disposem d'experiències rellevants.

També es posa molt en valor la composició i **diversitat de les persones participants** al seminari, en tant que representen experiències i àmbits rellevants sobre l'orientació i acompanyament educatiu que duu a terme a Catalunya.

Es posen d'exemple dues experiències de treball compartit entre diferents agents: 1) la tasca del **grup de treball del Consell de la FP** de Catalunya, i 2) el projecte NOE 4.10 de la Diputació de Barcelona per impulsar el lideratge local en la prevenció i tractament de l'abandonament escolar prematur. **El repte principal és l'operativitat del treball en xarxa i la coordinació.**

Es planteja la necessitat de no oblidar la **potència emocional** i de posar el focus de la orientació en el procés de presa de decisions. I sobre la **potència professional**, es considera que el món de l'empresa hauria de ser un agent més present (en els consells escolars, per exemple) que s'inclouï des d'una mirada transversal que vagi més enllà de la transició a l'educació postobligatòria. En aquest sentit, els tastets d'oficis son experiències molt satisfactòries per l'alumnat.

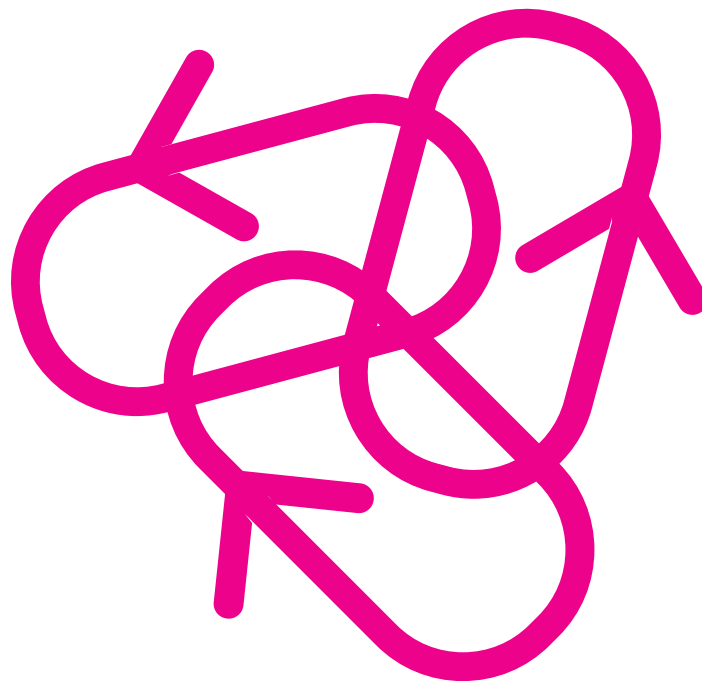

Efectivament la **dimensió emotiva** té un pes molt important. La tria ha d'estar alineada als interessos i expectatives de l'alumnat.

De què parlem quan parlem d'orientació? Què és? Sovint es presenta com allò que ho soluciona tot o pot solucionar-ho tot. Cal considerar els **límits de la orientació.**

4. Treball en petits grups

Grup 1.

Com identifiquem les necessitats d'orientació i com hi ajustem les respostes?

D'acord amb la revisió d'evidències de Gerard Ferrer-Esteban, un factor d'èxit clau dels programes d'orientació passa per tenir ben diagnosticades les necessitats d'orientació de joves i infants. Cal disposar de dades i d'informació que permeti conèixer les realitats sobre les quals cal intervenir, per ajustar-hi les respostes i incrementar així la seva probabilitat d'èxit. Alhora, aquestes dades ens han de servir també per fer el seguiment dels participants en els programes.

Ens preguntem:

- A la pràctica, com identifiquem **les necessitats d'orientació** en el nostre entorn? Quins agents hi participen i amb quins instruments? Amb quines limitacions?
- Quines **tipologies de necessitat** (més o menys intenses) acostumem a detectar-se? Quin tipus de necessitat es detecta en funció de l'edat/curs/moment de tria, factors socioeconòmics o culturals, rendiment acadèmic...?
- A la pràctica, **quines respostes** hi ha previstes per a cadascun dels perfils de necessitat? Qui hi ha actua, amb quina intensitat, metodologia...? Amb quines limitacions ens trobem?

Grup 2.

Quins són els agents clau en el procés d'orientació, quines funcions tenen i com s'han de relacionar?

L'evidència recollida i l'experiència arreu del territori informa de la importància de treballar en xarxa entre els diferents agents que són de referència per a infants i joves: centres educatius, ajuntament i serveis comunitaris, entitats socials, famílies, teixit productiu, etc. Es parla de la necessitat d'orquestrar sinèrgies i dispositius (com el SOAC) de coordinació entre uns i altres actors.

Preguntes per al debat:

- A la pràctica i centrant-nos en la realitat de joves i adolescents, quins són al territori els **agents i les figures més directament implicades** en el procés d'orientació i acompanyament?
- Quines són a la pràctica les funcions d'aquests agents i figures? I quines haurien de ser? Què els hi cal per poder accomplir els seus objectius?
- Com es relacionen aquests actors i com s'haurien de **relacionar**? Què cal per poder disposar d'un autèntic circuit d'identificació, orientació i seguiment d'aquests joves?

Grup 3.

Quines són les claus determinants dels processos d'orientació reeixits?

Alguns dels components que s'assenyalen com a condicions clau per a l'efectivitat dels plans i programes d'orientació en l'àmbit local són: dades per detectar i caracteritzar necessitats, recursos suficients de personal orientador (ràtio de 250 alumnes per orientador/a), obertura a totes les dimensions del jove (orientació acadèmica, professional, personal i socioemocional), coordinació entre agents educatius, socials i comunitaris, formació dels professionals de l'orientació, etc.

Ens preguntem:

- Quins són els **components clau de l'èxit** de l'orientació al territori? Són aquests que assenyalen la revisió de la literatura o n'hi ha d'altres? Prioritzar-ne cinc.

Grup 1.

Com identifiquem les necessitats d'orientació i com hi ajustem les respostes?

Actors / instruments d'identificació

- **Estudis de cohort** a través del RALC que permet la traçabilitat i seguir la no idoneïtat.
- Realització d'**enquestes o entrevistes** a partir de les dades del patró per part del personal tècnic municipal. Podem complementar les dades amb informació més qualitativa.
- Els **centres** poden facilitar l'accés a les dades a partir de l'autorització que donen les famílies als centres.
- Els i les **educadores de lleure** tenen un coneixement directe de l'alumnat i les condicions. Des de la filosofia de l'acompanyament integral i en xarxa, han de tenir un paper en la detecció i identificació.
- Altres professionals, com els **TIS als centres i els educadors de carrer**, poden donar suport en la identificació i detecció de necessitats d'orientació en perfils d'alumnat i joves més vulnerable.
- El **Servei d'Ocupació de Catalunya** també pot complementar informació relativa als i les joves de més de 16 anys, especialment dels que ja no estan escolaritzats.
- Altres eines existents per l'**anàlisi de les tendències socials** (enquestes de joventut), **registre de consultes** dels serveis per dibuixar perfils (demandes, necessitats, etc.) i el dia a dia (registre del contacte directe, més enllà del perfil i la necessitat, per poder treure informació per orientar processos).

Algunes limitacions

- **Dificultat per accedir a les dades que permeten una diagnosi acurada i detectar perfils:** desigualtat en l'accés i la disponibilitat de dades segons municipis, desigualtat en el compromís o la implicació de la inspecció educativa i la falta de sistematització dels centres educatius en oferir-les als municipis.
- Alguns municipis han intentat pal·liar aquesta dificultat creant estratègies com observatoris, enquestes, etc. per dimensionar el fenomen, traçar trajectòries i detectar necessitats.
- **Falta d'anàlisis diacrònics i amb perspectiva longitudinal.**

Perfils i necessitats

- **L'edat, el cicle educatiu i el perfil de vulnerabilitat**, principalment condicionen la tipologia de necessitats i la seva intensitat.
- La **no idoneïtat representa un factor de risc** per l'abandonament, ja que implica repetició, una trajectòria interrompuda o un canvi d'ensenyament.
- La **vulnerabilitat acadèmica** és la que condiciona més.
- Falta de dades sobre l'**abandonament al sistema universitari**.

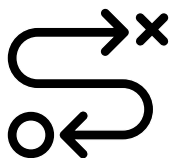
Posar èmfasi en l'acompanyament durant les transicions educatives perquè són moments crítics

- **Prevenió de l'etapa 0-3:** detecció de necessitats, prevenció i acompanyament a infants no escolaritzats i les seves famílies a primer cicle d'educació infantil.
- Vetllar pel manteniment de les trajectòries educatives i la vinculació als ensenyaments d'acollida a la **transició postobligatòria**.

Principals perfils i tipologies de necessitats:

- **Joves sense l'ESO acreditada o amb un graduat fràgil** en risc d'abandonament: han repetit algun curs a l'ESO, tenen un Pla de Diversificació Curricular i/o van a la Unitat d'Escolarització Compartida. Tenen les competències poc assolides i abandonen al final de l'etapa obligatòria.
- **Joves que abandonen a l'etapa postobligatòria**, sobretot a primer curs de batxillerat o CFGM.
- **Perfils d'alumnat amb NESE tipus B amb situacions de vulnerabilitat extrema** (de caràcter social i educativa), i sovint amb NESE tipus A.
- **Alumnat nouvingut durant els darrers cursos de l'ESO** amb problemàtiques més específiques (competències lingüístiques febles i competències bàsiques poc assolides, etc.)
- **Joves nouvinguts de 16 anys o més**, sense interès en seguir estudiant o amb titulacions no homologades i sense INE per accedir als programes ocupacionals per facilitar la seva inversió sociolaboral.

Respostes

Accions preventives:

- Accions i **programes integrals que treballen en diferents etapes** de forma preventiva.
- **L'acompanyament durant les transicions educatives és clau** en totes les etapes perquè són moments crítics.
- Realització de **plans d'acció tutorial i itineraris educatius personalitzats**.
- Dotació de professionals **orientadors a la FP**.
- **Espais familiars** per acompanyar les famílies amb infants de 0-3 que no estan escolaritzats.

Accions intensives:

- **Detecció, derivació, acompanyament i vinculació** als dispositius a joves inactius que passen la major part del seu temps al carrer.
- **Beques** per garantir l'accés al transport.
- Alguns municipis treballen molt bé la prevenció dels **Plans d'absentisme** per poder mantenir els i les joves al sistema i evitar que desapareguin un cop acaben la seva escolaritat obligatòria.
- **Orientació i pla d'acompanyament individualitzat** a la transició a joves amb graduat fràgil que continua als centres d'acollida.

Professionals involucrats en donar resposta:

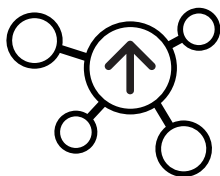
- **En el centre** tutors i tutores, orientadors/es dels centres (a secundària i FP), tècnics/ques d'integració socials (TIS), informadors/es juvenils i altres agents externs que entren als centres. A l'etapa obligatòria els serveis educatius (EAP, etc.).
- **Al territori** tècnics municipals (educació, joventut, promoció econòmica, etc.), entitats, empreses, etc.
- El Servei d'Orientació d'Àmbit Comunitari (**SOAC**).

Limitacions i reptes:

- **Recursos finits que dificulten el seguiment de les trajectòries** quan els i les joves s'incorporen al mercat de treball o es matriculen a un ensenyament.
- **Necessitat de millorar la formació** en matèria d'orientació i acompanyament a l'alumnat:
  - Continua per als professionals de l'orientació
  - Inicial per a mestres de primària (on no hi ha la figura de l'orientador) i docents de secundària.
- **Falta de coordinació i/o homogeneïtzació de criteris** que dificulta el treball en xarxa.
- **Orientacions de poca qualitat o basades en polítiques de centre**.
- Treballar més intensament la **vinculació de les famílies als recursos**.
- Visions sobre els diferents itineraris postobligatoris.
- El **teixit productiu impacta molt en l'abandonament**. La manca d'exigència d'una qualificació professional en certs sectors promou l'abandonament entre determinats perfils i moments del cicle econòmic.
- **L'aprenentatge al llarg de la vida és un repte educacional**. S'han de posar recursos i facilitar que els i les joves puguin tornar al sistema per formar-se.

Grup 2.

Quins són els agents clau en el procés d'orientació, quines funcions tenen i com s'han de relacionar?

Agents i funcions

Als centres

- **Direcció:** lideratge i coordinació de la tasca orientadora com a tasca col·lectiva.
- **Equip docent i tutors/es:** El tutor/a és una figura molt important per l'orientació de l'alumnat. L'acció tutorial ben feta facilita que sigui una orientació més continuada.
- **Orientadors/es de secundària:** orientació i acompanyament de l'alumnat i assessorament als membres de la comunitat educativa. Tenen un paper clau en la relació del centre vers el territori.
- **Orientadors/es dels PIDCES:** orientació i assessorament de l'alumnat, dinamització de la participació.
- **TIS:** acompanyament a l'alumnat i les famílies en situació de vulnerabilitat.

❗ Posar en valor l'acció orientadora a totes les etapes. Per exemple, a infantil i primària l'orientació pot pal·liar els efectes de la socialització de gènere i en com considerem les professions.

- La **inspecció educativa**. Té un paper important en l'obertura dels centres als agents externs.
- Els **serveis educatius**. Majoritàriament assessoren sobre NESE. També tenen un paper en l'obertura dels centres als agents externs.
- El **Servei d'Orientació Comunitari**. Ampliar i reforçar les mesures d'orientació proposades a infants i joves de 0 a 20 anys.

Agents del territorial: la seva funció principal és donar suport a la tasca orientadora amb una mirada més territorial i de treball en xarxa.

- **Personal tècnic i serveis i recursos de l'administració local/comarcal/etc.** Generalment hi participen les **àrees d'educació, joventut, promoció econòmica** i, segons els perfils, acció social.
- Altres **serveis i recursos** hi ha disponibles al territori: Punts d'Informació Juvenil, oficines joves, **educadors de medi obert**, etc.
- **Entitats** culturals, esportives i de lleure. Tenen un paper clau en l'acció orientadora.
- **Empreses.** Pot tenir funcions diverses segons la tipologia de resposta: des d'implicar-se en oferir informació a realitzar mentories professionals.

❗ Segons el perfil i tipologia de necessitat, els agents del territori poden tenir un rol més central, per exemple, entre els i les joves de més de 16 anys.

Espais de coordinació

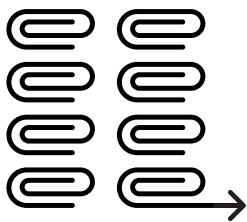
L'orientació educativa és una tasca que requereix la coresponsabilització de tots els agents al servei de l'èxit educatiu de tot l'alumnat i del desenvolupament de competències per la gestió del propi projecte vital.

Les experiències de treball en xarxa i creació d'estructures de coordinació són molt diverses, així com les oportunitats i les resistències que ha agut d'afrontar cada municipi o territori.

- Els espais més o menys formals són imprescindibles per **posar en comú línies estratègiques i planificar els recursos i les actuacions**. Entre els quals trobem: comissions, xarxes locals i territorials, consells orientadors, entitats municipals, grups de treball, taules territorials, etc.
- Per **garantir la seva operativitat**, es poden formar espais més petits amb objectius i tasques concretes on hi participen només els agents directament implicats.

Condicions per al treball en xarxa:

- Poder **accedir a les dades** per seguir les trajectòries i planificar les actuacions. S'ha de garantir que la informació dels centres arribi al municipi: crear convenis entre institucions per poder cedir dades.
- Cal un **consens sobre el model**.
- Els agents han de **treballar alineats als objectius comuns**.
- **Lideratge de la xarxa des del sector públic**: tasques de promoció d'actuacions, teixir relacions, generació de sinèrgies, etc.
- **Coordinació, comunicació i persones d'enllaç clares** i amb qui s'estableix una relació de confiança.
- El marc de col·laboració ha de promoure la **creació d'espais de treball horitzontals** entre diferents nivells de l'administració i **prou flexible** perquè es pugui donar resposta a les necessitats detectades al territori.
- **Definir protocols, dotar d'eines i recursos els professionals i dispositius d'una planificació territorial conjunta**.
- Cal que el **medi educatiu sigui permeable a professionals externs** i que els rols i les funcions de cada agent estiguin ben definits i es reconegui la seva implicació en l'acció orientadora.
- Cal una **vinculació amb el món local** i el coneixement dels dispositius disponibles al territori.
- **Connexió entre centre i ens local públic** per poder fer cribratge i acompanyaments llargs amb referents estables. Vetllar per la finestreta única per no desorientar a les persones usuàries.
- **Garantir l'encaix dels agents i els recursos** sense que una duplicitat ni atropellament de dinàmiques que ja existien als territoris.

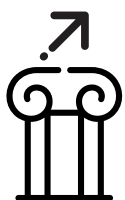

Altres reptes per l'orientació i l'acompanyament

- **Posar el/la jove al centre** de l'orientació amb una mirada en el mig termini i el focus en el desenvolupament de competències per ser capaç de dissenyar un pla vital i executar-lo.
- **Les trajectòries educatives dels joves no s'acaben a l'institut**, el territori és clau per detectar necessitats, planificar respostes i disposar de figures referents estables per als i les joves.
- És necessari **sensibilitzar sobretots els itineraris educatius i presitgiar la FP**.
- **Falta d'estabilitat dels equips** docents dels centres educatius.
- **Fidelitzar l'alumnat** als centres per evitar que abandoni o **reubicar-lo en altres ensenyaments**.
- **Treballar amb les famílies d'orígens diversos** per garantir l'accés a la informació i la comprensió del model educatiu català.
- **Promoure una orientació basada en l'experiència** (tastets d'oficis, etc.).

Grup 3.

Quines són les claus determinants dels processos d'orientació reeixits?

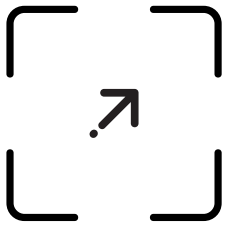
Factor clau de l'èxit

- La creació d'**estructures arrelades a l territori** i la coordinació des del municipi en clau educació 360 amb una **lògica horitzontal**, articulant un sistema que permeti gestionar i incorporar els equips per donar resposta a necessitats detectades i poder fer front a les restriccions que té l'àmbit local.
- Definir **un model d'orientació compartit i garantir la coherència** entre aquest consens i les accions que es duen a terme.
- Dissenyar **programes i accions perllongades** en el temps i que garanteixin que la figura orientadora estigui present en tot el procés d'acompanyament. Els municipis tenen més facilitat per garantir aquesta estabilitat i posar-la a disposició dels centres i el territori.
- **El vincle, l'autoritat i la relació afectiva** entre la figura orientadora i el/la jove és clau per **esdevenir referent positius** dels processos d'orientació i acompanyament.
- Tenir en compte **la veu i la participació dels i les joves** i promoure l'**autoconeixement** des de l'etapa d'educació infantil perquè els i les joves reconeixin les seves pròpies inquietuds, interessos i contextos d'aprenentatge que li son més còmodes.

Apunt reflexiu:

Etimologia d'orientar: orient-a r, est. Orient és on surt el sol cada dia i permet tenir sempre una guia. Centrar-nos en aquesta dimensió personal i sociopersonal (on sóc i on vull anar) que és la base per al desenvolupament professional i acadèmic.

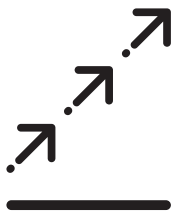
Condicions clau per a l'efectivitat dels plans i programes d'orientació en l'àmbit local

En relació a la mirada i la tasca dels agents orientadors:

- Cal temps i recursos per implementar **projectes amb una mirada a mig-llarg termini**.
- El **perfil professional** del referent és important per garantir la preparació dels professionals i aprofitar i maximitzar els recursos disponibles i les oportunitats dels i les joves
- Adoptar una **perspectiva inclusiva i interseccional i garantir la comunicació intercultural** amb mediadors o referents interculturals.
- **Desenvolupar i entrenar les competències per l'autonomia i la presa de decisions incorporant-les al currículum des de l'educació infantil**. Permetria pal·liar els efectes de la socialització de gènere i la falta d'equitat.
- Introduir també espais i continguts per conèixer el món laboral.
- **Millorar la formació dels tutors** i tutores en matèria d'acció tutorial i acompanyament.

En relació al treball en xarxa:

- **Facilitar l'accés d'agents externs als centres** des d'una mirada transversal de l'educació que faciliti que el territori s'hi pugui involucrar.
- **L'estabilitat dels equips docents als centres i les figures d'orientació**, especialment en entorns complexos.
- **Connectar els agents** que tenen relació amb els joves i la resta de dispositius-serveis que ofereixen recursos.
- **Garantir la implicació de les empreses** en l'educació i potenciar la pota professional de l'orientació i cohesionar les necessitats i desitjos dels joves a la realitat laboral, facilitant la inserció laboral.
- Coordinació dels municipis amb els centres educatius.
- **Adaptació** dels models i les propostes a cada context.
- Construcció d'una **xarxa amb distribució clara de funcions** que faciliti la incorporació de rols/figures.
- Dissenyar estratègies per **anar on són els joves i vincular-los**.
- **Coordinar recursos per evitar duplicitats** i garantir la finestreta única de cara a l'usuari.
- **Reconèixer orientacions** i que no son accions o projectes formals, tenint en compte els vincles i els referents positius que tenen els i les joves més enllà del sistema educatiu (incloure l'àmbit cultural, esportiu, de lleure, etc.).

Algunes propostes per on començar...

- **Canvi de paradigma** sobre el que és l'orientació vers una **mirada més competencial** que permeti la gestió del projecte de vida, l'apoderament i la presa de decisions en un context canviant i incert.
- Disposar d'equips per **detectar i vincular a un perfil de joves que no acredita o que tenen un graduat feble i que han fet abandonament** per oferir-los escenaris per l'autoconeixement i la presa de decisions.
- La ratio orientador-alumnat fa complicat que es pugui crear un vincle. Per això, l'orientador/a del centre ha de poder garantir espais d'acompanyament: necessitat de **revisar la tasca** de tutors i els espais de tutoria perquè es fomenti el desenvolupar competències personals i socials i l'autoconeixement.
- El **personal tècnic d'integració social (TIS)** ha de demostrar ser una oportunitat per crear vincles per als joves que no vinculen amb els tutors i garantir l'acompanyament a joves i famílies més vulnerables.

Dels 3 petits grups de debat sorgeixen aspectes més relacionats amb les condicions necessàries per poder desplegar una estratègia d'orientació en l'àmbit local i amb algunes grans qüestions conceptuals que passem a presentar:

Debats o idees a tenir en compte per poder fer un abordatge estratègic de l'orientació i l'acompanyament:

- L'orientació no és només informar del ventall d'opcions formatives que hi ha al territori. El focus de la orientació i l'acompanyament hauria de ser el **desenvolupament de competències socials i personals** per prendre decisions, gestionar la pròpia trajectòria i construir un sentit de futur.
- Per això, cal una **mirada àmplia** que vagi més enllà dels centres educatius i que posi **l'alumnat al centre**.
- El **vinçle educatiu** i la **bona comunicació** són claus. És important identificar referents i accions orientadores més enllà dels projectes formals.

Condicions necessàries per al desplegament d'un ecosistema local d'orientació i acompanyament:

- Per un treball en xarxa efectiu cal que una de les funcions dels agents que hi estan implicats sigui el seu **lideratge**.
- El **lideratge ha de ser compartit i situar-se fora del centre**.
- La **corresponsabilitat** i el **reconeixement** de tots els agents implicats a la xarxa és important per poder contribuir de manera activa al repte d'acompanyar i orientar infants i joves.
- Resoldre els problemes per **la cessió i l'accés de dades** entre diferents administracions és una condició per poder traçar trajectòries i detectar necessitats.
- En aquest sentit, és important establir **compromisos** i consensuar criteris orientats a treballar per un objectiu compartit.

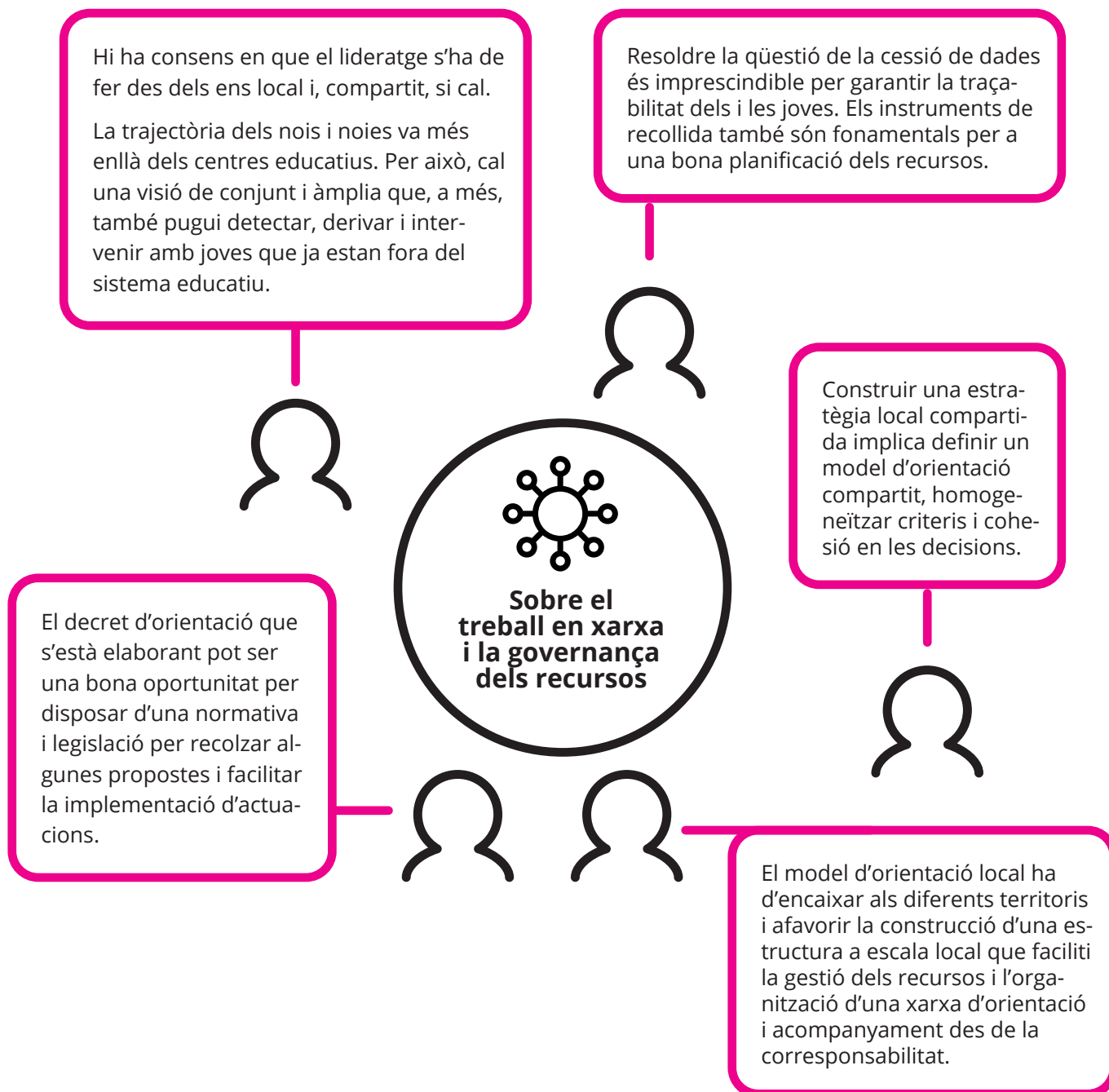

5. Debat grupal

Un cop feta la presentació de les idees principals de cada grup, es llisten algunes de les idees o reflexions clau del seminari per estimular les darreres aportacions o debats:

- Quines competències han de tenir els professionals de l'orientació per exercir les seves funcions? Quin seguiment han de tenir aquests professionals?
- Com s'ha d'articular l'orientació des de l'àmbit local? Què vol dir la finestra única?

La creació de vincle és imprescindible per l'acció tutorial i orientadora en l'àmbit acadèmic, professional i socioemocional, i per acompanyar l'exercici de l'autonomia i la presa de decisions.

Cal fomentar l'autoconeixement i el desenvolupament de potencialitats posant el focus en el procés de construcció d'un itinerari vital. Per això, també és important treballar més enllà dels moments de transició que marca el sistema educatiu.

S'ha identificat la no idoneïtat (no estar al curs que toca per edat) com un factor de risc per l'abandonament escolar prematur i, per tant, un perfil prioritari.

És necessari plantejar una orientació que comenci a l'etapa d'educació infantil per pal·liar alguns dels efectes de la socialització en la tria i la presa de decisions i promoure l'autoconeixement des de les primeres etapes.

Sobre el model d'orientació i acompanyament

Cal donar eines per reconduir trajectòries i també considerar el dret a poder-se equivocar. Per això també cal que el sistema ofereixi vies per retornar o canviar d'itinerari.

Es planteja la reconversió dels Serveis Educatius per participar més proactivament en el treball en xarxa que es duu a terme al territori per l'orientació i l'acompanyament.

Les escoles i instituts han de vincular el seu projecte de centre al territori.

Sobre els agents orientadors

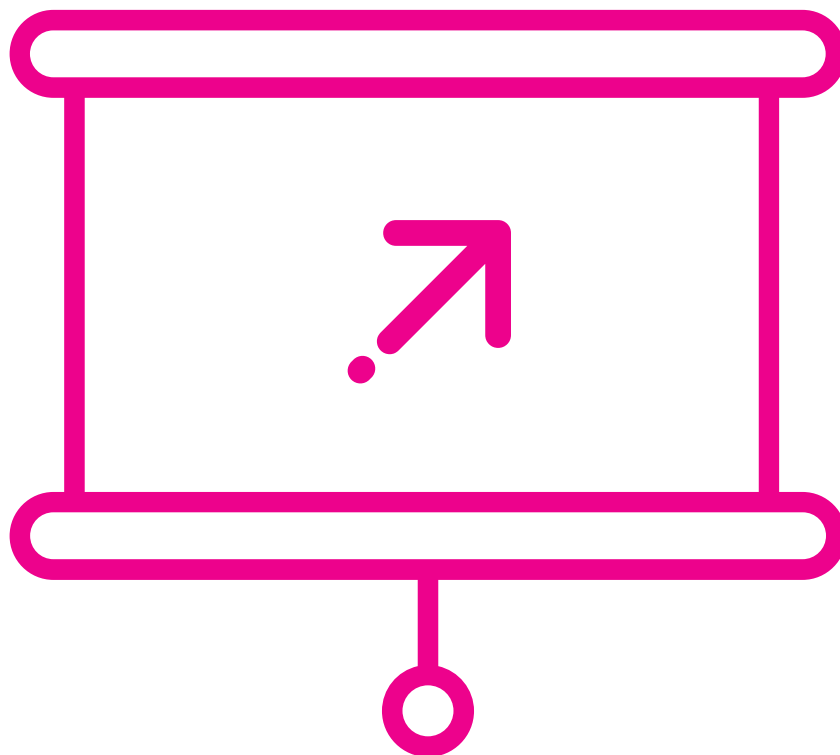
Implicar al sistema productiu dins la xarxa i involucrar-lo com a agent orientador, aprofitant també les oportunitats que ofereix. En el context de les FP Dual, posar centres formatius en centres de treball permet facilitar la disposició de places o formacions, en tant que tenen menys limitacions.

6. Tancament de l'acte

Per finalitzar l'acte des de l'organització del seminari de la Fundació Jaume Bofill i l'autor de l'article es posen sobre la taula les darreres idees:

- Es creu que el decret que s'està elaborant des de l'àrea d'Orientació, Participació i Benestar de l'Alumnat de la Direcció General d'Alumnat del Departament d'Educació pot ser un element important per consolidar un model d'orientació educativa a Catalunya.
- El lideratge des de l'àmbit local és clau per una orientació amb visió de conjunt i que tingui en compte les trajectòries dels nois i noies més enllà del centre educatiu.
- En aquest sentit, la corresponsabilitat de tots els agents implicats en la orientació és fonamental.

Finalment, s'agraeix l'assistència i la predisposició al treball als participants.

Llistat de participants

Nom i cognoms	Càrrec
Carme Aguilar	Tècnica d'Educació. Servei de Polítics d'Igualtat d'Oportunitats, Àmbit de Serveis a la Ciutadania de l'Ajuntament de Viladecans.
Rosalina Alcalde	Directora d'abandonament escolar prematur a la Fundació Jaume Bofill
Miquel Àngel Alegre	Cap de projectes a la Fundació Jaume Bofill
Antoni Baos	Director general de Formació Professional i Ensenyaments Artístics Superiors de les Illes Balears
Roger Batalla	Orientador comunitari del Servei d'Orientació d'Àmbit Comunitari (SOAC) del PEE d'Esplugues de Llobregat
Laura Cardús	Coordinadora de projectes a la Fundació Jaume Bofill
Roser Cervera i Giralt	Sub-directora general d'Orientació, Participació i Benestar de l'Alumnat, Direcció General d'Alumnat del Departament d'Educació
Itziar Coma	Orientadora Comunitària del PEE 0-20 de Ripoll, Serveis Educatius Ripollès
Jordi Esqué	Coach, orientador laboral i coordinador d'orientació a El despertador. Membre de la junta de l'Associació Catalana de Psicopedagogia i Orientació (ACPO).
Gerard Ferrer-Esteban	Pedagog i doctor en sociologia, professor de la UOC. Autor de l'informe.
Maribel Garcia Gracia	Investigadora del Grup de Recerca en Educació i Treball (GRET) i professora del Departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona.
Rafael Gómez i Puigcercós	Coordinador Àrea Orientació i Acompanyament Sociolaboral de la Fundació Barberà Promoció
Victòria Herrero	Tècnica d'Educació de l'Ajuntament de Caldes de Montbui
Rafel Homet	Assessor del Servei d'Educació, Cicles de la vida a l'Ajuntament de Terrassa
Manoli Gallardo	Tècnica d'Educació de l'Ajuntament de Sant Celoni
Gemma Latorre	Directora de l'Àrea de Projectes Educatius i d'Orientació a D'EP institut
Elena Maya Amador	Tècnica de Joventut i Educació de l'Ajuntament de Palau-solità i Plegamans
Manel Merino	Cap del Servei d'Innovació Educativa del Departament d'Educació i ex-director INS Torre Roja
Mónica Palau	Orientadora comunitària del Servei d'Orientació d'Àmbit Comunitari (SOAC) del PEE 0-20 d'Olot
Dolors Peñafiel	Servei d'Educació de l'Ajuntament de Vilafranca del Penedès
Xavier Ramos	Responsable dels Programes d'Emancipació de l'Agència Catalana de la Joventut
Araceli Rodríguez	Cap de l'Oficina de Planificació Educativa de la Gerència de Serveis d'Educació, Àrea d'Educació, Esports i Joventut de la Diputació de Barcelona.
José Antonio Rubio	Prospector laboral de la Fundació ÈXIT
Agustí Rubio	Responsable de l'Àrea d'Orientació Educativa a la Direcció d'Ensenyaments Postobligatoris i de Règim Especial del Consorci d'Educació de Barcelona.
Laura Ruiz	Tècnica de programes educatius de l'Oficina d'Orientació Educativa de Mataró
Núria Sala	Tècnica a D-CAS (Col·lectiu d'analistes socials)
Cristina Sánchez	Tècnica a D-CAS (Col·lectiu d'analistes socials)
Adriana Soto	Tècnica del Servei d'Educació, Àrea de Ciutat Educadora, Infància, Joventut i Esports de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet
Jordi Valdeoriola	Servei d'Educació del Consell Comarcal d'Osona
Gemma Verdés	Directora d'Ensenyaments Postobligatoris i de Règim Especial del Consorci d'Educació de Barcelona
Mireia Vilamala	Tècnica del Programa d'Educació a la Direcció de Programes de Joventut de l'Agència Catalana de la Joventut

Recerca **i acció!**

Evidències
que transformen
l'educació